

Keresztek, szobrok, emlékek (I. rész)

Mintegy negyven út menti kereszt állt valaha városunkban, és a keresztek állítása összefüggött az itt élő emberek sorsával. Ma tizenhat kereszt található a településen. Cikkünk ezek keletkezésének történetét mutatja be, feladatunk pedig megmenteni őket a jövő számára.

Budaörs öslakossága római katolikus, hagyományai a vallási néprajz csodálatos emlékei. A több mint 200 éve itt élő budaörsi németek magukkal hozták vallásérkölcsi meggyőződésük gazdag világát. Új hazájukban kialakították vallásos szokásaikat, a szellemi és tárgyi néprajz csodálatos tárházát, a vallásos életmodot, a hétköznapi és ünnepi viselkedési normát. Hitük meghatározta egész életüket a bölcsőtől a koporsóig, újévtől szilveszterig.

Ideérkezésük időpontja, az 1720-as, a barokk katolicizmus felvirágzásának kora hazánkban. Ezért tudott ötvöződni településünkön a magyar, a Zichyek által művelt és a magukkal hozott német vallási kultúra. Már a gyerekek ebben a légkörben nevelkedtek otthon és az iskolában, a Vincés nővérek igényes, odaadó nevelése során. Vallásos ifjúsági és felnőtt egyesületek biztosították a falu közösségének a kulturált együttlétet, a szórakozást. Múltunk gazdag emlékeivel, a csodálatos úrnapi virágszőnyeggel, az út menti keresztekkel együtt élünk napjainkban is.

A népi vallásosság néprajzi hagyományainak gyűjtése, kutatása viszonylag későn indult meg országosan. Bálint Sándor tevékenysége alapozta meg. Az Ünnepi kalendárium című művében rendszeresen találkozunk budaörsi néprajzi példákkal. Bonomi Jenő budaörsi könyvében (1933) pedig általánosságban elemzi a vallási szokásokat, és főleg a lakások vallási emlékeit mutatja be. Am eddig nem térképezték fel Budaörs elpusztult és meglévő kultusztárgyait, az út menti keresztek és a szentek szobrait.

Budaörsön a mai Kálvária

hegyen a vallásos lakosság a XIX. században építette a spirális keresztutat, a hegytetőn álló feszületig. Tőle jobbra és balra Szűz Mária és Bűnbánó Magdolna ember nagyságú barokk szobra állt. A szobrok és a stációk nagy része meg-

„Az ország útján függ, s a földre néz / Arcán szelid mosoly a szenvedés. / A falu népét nézi csöndesen, / Amint ballagva munkából megyen.”

(Juhász Gyula: Tápai Krisztus)

rongálódott, elpusztult. Hála a város lakossága összefogásának 1999-ben újjászületett a Kálvária a stációkkal együtt. A Helytörténeti Gyűjteményben megtekinthetők a Kálvária-képek tervei, ami a Martin Stúdió alkotása.

A Kő-hegyen álló, a városképet meghatározó vaske-
reszt messziről jelzi a hit ere-
jét. Igaz, hogy az ötvenes
években lerombolták, azon-
ban összefogással a Herzog

család vasüzemében újjászü-
letett 1995-ben a különleges
ötvözetből álló hatalmas ke-
reszt. Sokat tett az ügy érde-
kében Mathias Schmidt, a
Németországban élő budaör-
siek egyleti elnöke.

A városban álló keresztek
legtöbbje kőkereszt, de talál-
ható vasból, fából is. Az első
budaörsi kőkereszttel a Buda-
örsi úton, a Renault autóbolt
előtt találkozhatunk. A Rikker
család állította 1878-ban.

Mindig friss virágot talál-
unk előtte. A Rupp-hegy al-

Krisztus-testtel. Herzogné
Barho Anna állította. Az úrnapi
körmenet idején a 2. ol-
tár helyszíne is, és ma is a
Herzog család gondozza.

Továbbmenve a Szabadság
út és József Attila utca sarkán
áll a járda közepén egy nagy
homokkőből épült kereszt. A
Farkasvölgyi úton található
egy XIX. századi nagy ho-
mokkő kereszt, puha mészkő-
ből való Krisztus-testtel.

A Farkasréti úton a Staren-
tanz („szarkák tánca”) kápol-
na bal oldalán látható volt
egy nagy homokkőből ké-
szült kőkereszt. A visszaemlé-
kezők elmondása alapján
tudjuk csak rekonstruálni,
mert megsemmisült az
1970-es években. Ennek a
keresztnek a történetére úgy
emlékeznek a vallásos, idő-
sebb budaörsiek, hogy egy
nagy zivatar idején itt borult
fel lovas kocsjával egy helyi
gazda, és a tragikus halál
színhelyén állítottak keresztet
a családtagjai.

A Deák és Csata utca sar-
kán különös alakú puha
mészkő kereszt áll ma is,
gondosan ápolják a lakók. A
Csata és az Ady Endre utca
sarkán álló képoszlop ke-
resztben végződik. Képoszlop-
pot találhatunk több helyen,
például a Szállásdülőben is.
Pistályon található egy nagy
fakereszt és egy harangláb,
mindkettőt a Joósz család
gondozta. A Frankhegy dülő-
ben egy régi pince mellett áll
egy homokkő kereszt öntött-
vas Krisztussal. A régi tem-
etőben a fájdalmas Krisz-
tus néz le ránk a keresztől.

A gimnázium utáni első
buszmegállóban egy telken
láthatunk egy kőkeresztet. A
Csikitanyánál, a hajdani Csik
falu melletti út szélén a Helly-
féle kőkeresztet homokkőből
faragták, Krisztus-teste ön-
töttvasból készült.

Az utolsó megmaradt bu-
daörsi kereszt a Metró áruház
táján található. Az Út hegy ol-
dálában barokk stílusú kőke-
reszt áll, de a korpusz hiány-
zik róla.

Paulovits Teréz
(Folytatjuk)